

Gerard Kramer

Willen en niet willen

WoordStudie

Mattheüs 1:19

In de periode rond de Kerstdagen wordt de geschiedenis van de geboorte van de Heer Jezus natuurlijk vaak gelezen. In deze WoordStudie vraag ik aandacht voor Maria's verloofde Jozef, die door Mattheüs 'haar man' wordt genoemd. Het verbreken van een verloving werd namelijk – anders dan in onze tijd – beschouwd als een vorm van echtscheiding, zoals blijkt uit het vers dat we in dit artikel bestuderen.

Wat ik echter naar voren wil brengen, zijn de twee woorden voor 'willen' die gebruikt worden – die ik onderscheid met (1) en (2). Jozef wilde iets *niet* en hij wilde iets *wel*. Hij wilde (1), nadat hij ontdekt had dat Maria zwanger was, haar niet te schande maken; en daarom wilde (2) hij haar in het geheim verstoten. Mattheüs gebruikt echter niet tweemaal hetzelfde woord voor 'willen', al vinden sommige geleerden dat de beide Griekse woorden synoniemen zijn; maar dat is volgens velen, inclusief mijzelf, ten onrechte.

De tekst van Mattheüs 1:19 heb ik hieronder in de belangrijkste Nederlandse vertalingen afgedrukt:

* Voor het eerste werkwoord 'willen' – gemarkeerd als (1) – gebruikt Mattheüs Gr. *theloo*, dat 'willen' betekent in de zin van 'wensen'. Dit wordt dus gebruikt voor wat Jozef *niet* wilde (of: wenste).

* Voor het tweede werkwoord 'willen' – gemarkeerd als (2) – gebruikt Mattheüs Gr. *boulomai*, dat 'willen' betekent in de zin van 'een beslist wilsbesluit nemen', kortweg 'besluiten', 'beslissen'.

Vertaalmogelijkheden

Hieronder ziet u of en op welke manier de vertalers de beide Griekse woorden hebben weergegeven in de gangbare vertalingen:

SV *Jozef nu, haar man, alzo hij rechtvaardig was, en haar niet wilde (1) openbaarlijk te schande maken, was van wil (2) haar heimelijk te verlaten.*

TE 2018 *Daar nu Jozef, haar man, rechtvaardig was en haar niet openlijk te schande wilde (1) maken, was hij van plan (2) haar in het geheim te verstoten.*

NBG'51 *Daar nu Jozef, haar man, rechtschapen was en haar niet in opspraak wilde (1) brengen, was hij van zins (2) in stilte van haar te scheiden.*

HSV *Jozef, haar man, wilde (2) haar onopgemerkt verlaten, omdat hij rechtvaardig was en haar niet in het openbaar te schande wilde (1) maken.*

NBV'04 *Haar man Jozef, die een rechtschapen mens was, wilde (1) haar niet in opspraak brengen en dacht erover (2) haar in het geheim te verstoten.*

NBV'21 *Haar man Jozef, die een rechtschapen mens was, wilde (1) haar niet in opspraak brengen en dacht erover (2) haar in stilte te verstoten.*

Willibrord 1966 en 2017 *Omdat Jozef, haar man, rechtschapen was en haar niet in opspraak wilde brengen, dacht hij erover in stilte van haar te scheiden.*

Naardense Bijbel 2005 *Maar omdat Jozef, haar man, een rechtvaardige is en haar niet te schande wil (1) zetten, beraamt hij het plan (2) zich in het verborgene van haar los te maken.*

Naardense Bijbel 2014 *Maar omdat Jozef, haar man, een rechtvaardige is en het zijn wil (1) niet is van haar een toonbeeld te maken, beraamt hij het (2) haar in het verborgene los te laten.*

Slechts twee vertalingen maken niet of nauwelijks onderscheid tussen de beide werkwoorden, en dat zijn de Statenvertaling en de Herziene Statenvertaling. Op zichzelf levert dat geen dwaalleer op, maar waarom zouden we niet proberen de beide Griekse werkwoorden ook in het Nederlands te onderscheiden?

Gelukkig geldt ook in deze geschiedenis 'de mens wikt, maar God beschikt'. Wat Jozef aanvankelijk wilde of besliste, heeft hij niet uitgevoerd. God, die ook Jozef doorgrondde en zijn gedachten kende (Psalm 139:1-2), stuurde immers een engel die Jozef duidelijk maakte dat Maria's zwangerschap geen gevolg was van een zondige daad, maar door de Heilige Geest was bewerkt.

Nog een voorbeeld

In 1 Timotheüs 2:4 schrijft Paulus dat God wil dat alle mensen behouden worden en tot kennis van de waarheid komen. Dit is het *wensende* willen. God heeft niet besloten dat alle mensen behouden worden, maar het is wel Zijn *wens*. Verderop in vers 8 schrijft Paulus dat hij wil dat de mannen in elke plaats met opheffing van heilige handen bidden, zonder toorn en twist. Daar is sprake van een bewuste wilsbesluit van Paulus als apostel: hij schrijft dat het zo moet gebeuren, oftewel: wat hierna volgt, is de toestand die hij wil bereiken; en dat gaat verder dan het uitspreken van een vrijblijvende wens.

